

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในภาษาไทย ขึ้น และ ลง พบทั้งที่เป็นกริยาหลักและกริยาที่ตามหลังกริยาอื่น ดังตัวอย่างที่ 1)-3)

1) ฉันทัน เขา

เขา ลง บ้านโตมาแล้ว

ในตัวอย่างที่ 1) ขึ้น และ ลง เป็นกริยาหลักของประโยค โดยกริยาทั้งสองคำมีความหมายบอกการเคลื่อนที่และทิศทางในแนวตั้ง

2) เธอเดิน ขึ้น บ้าน

ในตัวอย่างที่ 2) ขึ้น ปรากฏตามหลังกริยาอื่น ซึ่งในที่นี้เป็นกริยาหลักของประโยค

คือ เดิน โดย ขึ้น บอกความหมายของทิศทางในแนวตั้งให้กับ เดิน ซึ่งเป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่

3) มันวิ่ง ลง มาอย่างรวดเร็ว

ตัวอย่างที่ 3) ลง ตามหลังกริยาหลัก คือ วิ่ง ซึ่งเป็นกริยาบอกการเคลื่อนที่ โดย

ลง เพิ่มความหมายของทิศทางในแนวตั้งให้กับ วิ่ง ตำแหน่งที่ ขึ้น และ ลง ปรากฏตามหลังคำกริยาอื่นนี้ Suda Rangkupan (1992) เรียกว่า กริยารอง (Subsidiary Verb)

ในภาษาไทย พบว่ากริยาที่นำกริยารองอาจเป็นหรือไม่เป็นกริยาหลักก็ได้ เช่น

4) เขาเขามีสภาพชีวิตดี ขึ้น

ในตัวอย่างที่ 4) จะเห็นว่ากริยาที่นำกริยารอง ขึ้น อยู่ 2 คำ คือ มี และ ดี แต่

กริยารอง ขึ้น เพิ่มความหมายให้กับกริยาที่นำมาเพียงคำเดียวคือ ดี แต่ไม่เพิ่มให้กับ มี ซึ่งเป็น

กริยาหลัก จะเห็นว่า กริยารองเพิ่มความหมายให้กับกริยานำซึ่งอาจเป็นกริยาหลักหรือไม่เป็นก็ได้ โดยการศึกษาครั้งนี้ จะเรียกกริยาที่เกิดร่วมกับกริยารองและกริยารองเพิ่มความหมายให้ว่า กริยานำ

จากข้อมูล พบว่ากริยาที่นำกริยารอง ขึ้น และ ลง มีได้มากกว่าหนึ่งคำโดยกริยารองอาจเพิ่มความหมายให้กับกริยาที่นำมาทั้งหมดหรือเพิ่มให้เพียงคำใดคำหนึ่งก็ได้ ดังรูปแบบโครงสร้างกริยาวลี พร้อมตัวอย่างต่อไปนี้

V1 V2 V3 เช่น

5) มัคคุเทศน์พา เดิน ขึ้น ไปขึ้นสาม

V1 V2 V3 V4 เช่น

6) เจาะ ไซ ทิ่ม ลง ไปในดิน

ในตัวอย่างที่ 5) กริยาที่นำกริยารอง ขึ้น มีสองคำ คือ พา และ เดิน โดยกริยารองขึ้น เพิ่มความหมายของทิศทางในแนวตั้งให้กับกริยาที่นำมาทั้งสองคำ การที่กล่าวเช่นนี้ เนื่องจากเมื่อทดสอบด้วยการละกริยาที่นำมาคำใดคำหนึ่ง พบว่ากริยารองยังเพิ่มความหมายบอกทิศทางในแนวตั้งให้กับกริยาที่เหลือ เช่นเมื่อละกริยา พา จะเห็นว่ากริยาวลี เดินขึ้นไปขึ้นสาม ขึ้น เพิ่มความหมายของทิศทางในแนวตั้งให้กับกริยานำ เดิน หรือ เมื่อละกริยา เดิน จะได้กริยาวลีว่า พาขึ้นไปขึ้นสาม โดย ขึ้น ก็เพิ่มความหมายของทิศทางแนวตั้งให้กับกริยานำ พา เช่นเดียวกัน

ในตัวอย่างที่ 6) กริยาที่นำกริยารอง ลง มีสามคำ คือ เจาะ ไซ และทิ่ม ด้วยการทดสอบในทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ 5) พบว่า ขึ้น บอกความหมายของทิศทางให้กับกริยานำทั้งสาม ได้แก่ เจาะลง ไซลง ทิ่มลง

จากตัวอย่างที่ 1)-6) จะเห็นว่าความหมายของ ขึ้น และ ลง เมื่อเป็นกริยาหลักและเป็นกริยารองจะมีความหมายที่ร่วมกันอยู่คือการบอกทิศทางในแนวตั้ง แต่เมื่อ ขึ้น และ ลง เป็นกริยารอง ขึ้น และ ลง มีความหมายซึ่งไม่ใช่ความหมายของการบอกทิศทางในแนวตั้งเพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งศึกษาว่า ขึ้น และ ลง เมื่อเป็นกริยารองมีความหมายใดบ้าง และความหมายเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร จากการสังเกตข้อมูลเบื้องต้น พบว่าความหมายของกริยารองขึ้นอยู่กับความหมายของกริยานำ ในการศึกษาครั้งนี้จึงจะจัดจำแนกประเภทของกริยานำโดยใช้เกณฑ์ทางความหมาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและความสัมพันธ์ทางความหมายของกริยารอง ขึ้น และ ลง และจำแนกประเภทกริยานำที่เกิดร่วมกับกริยารอง ขึ้น และ ลง โดยใช้เกณฑ์ทางความหมาย

สมมติฐานในการศึกษา

กริยารอง ขึ้น และ ลง เพิ่มความหมายให้กับกริยานำได้หลายอย่าง โดยความหมายที่เพิ่มนี้มีความสัมพันธ์กัน และความหมายของกริยารอง ขึ้น และ ลง ขึ้นอยู่กับประเภทของกริยานำ

ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิจัยความหมายของกริยารอง ขึ้น และ ลง ในภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยใช้ข้อมูลที่ปรากฏในปริจเฉท (discourse) ชนิดต่าง ๆ ในปัจจุบัน แต่เนื่องจากในข้อมูลแรกเริ่ม ขึ้น และ ลง แทรกอยู่ในปริบทที่แตกต่างกัน เช่น เป็นกริยานำกริยาอื่น (ตัวอย่างที่ 7) เป็นคำผสม (ตัวอย่างที่ 8) เป็นสำนวน (ตัวอย่างที่ 9)

- 7) เขา ขึ้น มาบนบ้าน
- 8) เราจึงจะ ลงมือ กินกันได้
- 9) บทจะรอบคอบ ขึ้น มา

ข้อมูลที่มีลักษณะเหล่านี้ จะไม่นำมาศึกษา เนื่องจากไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย นอกจากนี้ ขึ้น และ ลง ที่ปรากฏในโครงสร้างต่อไปนี้จะไม่นำมาศึกษา เนื่องจาก ขึ้น และ ลง ที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวไม่ใช่กริยารอง

1. ขึ้น และ ลง ปรากฏตามหลังคำกริยาที่ต้องการส่วนเติมเต็ม* มารองรับเพื่อให้ได้ความหมายสมบูรณ์ กริยา ขึ้น และ ลง เมื่อตามหลังคำเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในประโยคซ้อน ซึ่งเป็นกรรมของกริยาที่ต้องการส่วนเติมเต็มนั้น ไม่ใช่กริยารอง ดังตัวอย่างที่ 10)

10) หล่อน *อยาก* ขึ้น เครื่องบินแยแล้ว

2. ขึ้น และ ลง ปรากฏตามหลังกริยาที่บอกต้นเหตุ (causative verb) เช่น ทำ, ทำให้, ให้ คำกริยา ขึ้น และ ลง เมื่อตามหลังคำกริยาที่เป็นต้นเหตุเหล่านี้ จะเป็นกริยาหลักของประโยคซ้อน ซึ่งเป็นกรรมของกริยาที่บอกต้นเหตุ นั้น ดังตัวอย่าง ที่ 11)

11) เขาบังคับ ให้ มัน ขึ้น ต้นไม้

3. ในโครงสร้างกริยาวลีที่มีกริยาบอกทิศทางมากกว่าหนึ่งคำและกริยาที่นำ ขึ้น และ ลง เป็นกริยาที่อยู่ในตำแหน่งที่ค้ำกับเงื่อนไขการเรียงลำดับ** (Restriction on Linear Order of Directional Verbs) ตามการศึกษาของ Kingkam Thepkanjana (1986 : 135-142) ขึ้น และ ลง ที่อยู่ตามหลังกริยาเหล่านี้ไม่เป็นกริยารอง แต่เป็นกริยาหลักของประโยค เช่น

12) มันมา ขึ้น ต้นไม้

13) มันไป ลง ภู

จากตัวอย่างที่ 12) และ 13) กริยาบอกทิศทาง ไป มา เป็นกริยาบอกทิศทางซึ่งอยู่ในลำดับที่ค้ำกับเงื่อนไขการเรียงลำดับของกริยาบอกทิศทาง ขึ้น และ ลง ที่อยู่ตามหลังกริยาเหล่านี้จะเป็นกริยาหลักไม่ใช่กริยารอง

ดังนั้น ข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์จะมีลักษณะของโครงสร้างกริยาวลี คือ ขึ้น และ ลง ปรากฏตามกริยาอื่นซึ่งอาจเป็นกริยาหลักหรือไม่ก็ได้ (ดังตัวอย่างที่ 4) และ ขึ้น และ ลง ต้องเพิ่มความหมายให้กับกริยานั้น ๆ ซึ่งอาจเพิ่มความหมายให้กับกริยานำเพียงคำเดียว (ตัวอย่างที่ 4) หรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ (ดังตัวอย่างที่ 5-6) และไม่ใช่กริยาที่ปรากฏในโครงสร้างกริยาวลีที่ 1-3 ข้างต้น

*กริยากลุ่มนี้หมายถึงกริยาที่ต้องการส่วนอื่นมาเติมเต็ม มิฉะนั้นจะไม่ได้ความสมบูรณ์ ตัวอย่างของกริยาชุดนี้ เช่น พยายาม ต้องการ หวัง คาด *อยาก* เป็นต้น

**ดูเงื่อนไขการเรียงลำดับของกริยาบอกทิศทางที่มากกว่าหนึ่งตัวในภาคผนวก ง

ผู้วิจัยได้กำหนดศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

กริยารอง หมายถึงกริยาที่ปรากฏตามหลังกริยาอื่นในโครงสร้างกริยาวลี และทำให้กริยานำนั้นมีความหมายเพิ่มขึ้น

กริยานำ หมายถึงกริยาซึ่งอาจจะเป็นหรือไม่เป็นกริยาหลักก็ได้ที่ปรากฏอยู่หน้า ขึ้น และ ลง ที่ไม่ใช่กริยาที่ต้องการส่วนเติมเต็ม กริยาบอกต้นเหตุ และกริยาบอกทิศทางตามเงื่อนไขที่กล่าวแล้วข้างต้น

ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลของห้องปฏิบัติการวิจัยภาษา และวิทยาการความรู้ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดยข้อมูลอยู่ในรูปแบบของปริจเฉท 4 ประเภทตามการจำแนกของ Longacre (Longacre, 1983 อ้างถึงในเพียรศิริ วงศ์วิภานนท์, 2534) ได้แก่ ปราศรัยปริจเฉท (hortatory discourse), นิทานปริจเฉท (narrative discourse), ปฏิบัติปริจเฉท (procedural discourse) และ ทศนปริจเฉท (expository discourse) ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปของแฟ้มข้อมูลย่อย (file)* ซึ่งมีจำนวนแตกต่างกันดังนี้

ปราศรัยปริจเฉทได้แก่ปริจเฉทที่ให้ความสำคัญกับผู้แสดง แต่ไม่ให้ความสำคัญแก่การเรียงลำดับเวลา ในการศึกษาที่ใช้บทความจากนิตยสารสตรีสาร ซึ่งเป็นบทความเสนอแนวความคิดเห็นที่โน้มน้าวผู้อ่านให้คล้อยตาม จำนวน 70 แฟ้มข้อมูล รวม 68 เรื่อง

นิทานปริจเฉทได้แก่ปริจเฉทที่ให้ความสำคัญกับผู้แสดงและการเรียงลำดับเวลา ในการศึกษาใช้นวนิยายเรื่องลูกกระทิง เขียนโดยนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล จำนวน 8 แฟ้มข้อมูล

ปฏิบัติปริจเฉทได้แก่ปริจเฉทที่ให้ความสำคัญกับการเรียงลำดับเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ แต่ไม่ให้ความสำคัญผู้แสดง ในการศึกษาที่ใช้บทความจากสารานุกรมฉบับเยาวชน จำนวน 21 แฟ้มข้อมูล

ทศนปริจเฉทได้แก่ปริจเฉทที่ไม่ให้ความสำคัญกับเวลาและผู้แสดง แต่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความคิด ความเห็น การวิเคราะห์และการวิจารณ์ จำนวน 46 แฟ้มข้อมูล

*ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้น ผู้วิจัยนำมาใช้ทั้งหมดเนื่องจากยึดหลักว่าข้อมูลจำนวนมากเท่าใด จะทำให้การศึกษามีความน่าเชื่อถือ และอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาได้ครอบคลุมมากเท่านั้น แต่เนื่องจากข้อมูลแรกเริ่มหรือข้อมูลดิบที่ได้มานั้น ขึ้น และ ลง ปรากฏกระจายจัดกระจายอยู่ในปริศนาต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงนำมาดำเนินการดังนี้

1. ใช้โปรแกรม KWIC (Keyword in Context) ค้นหา คำ ขึ้น และ ลง และพิมพ์ออกมาพร้อมด้วยบริบททางภาษา

ตัวอย่างข้อมูลภาษาที่ได้จากการใช้โปรแกรม KWIC มีดังนี้

ตัวอย่างจากการค้นหา คำ ขึ้น

ฉันก็วิ่ง ขึ้น มาข้างหน้าคุณแม่

เดี๋ยวก็ว่าย ขึ้น มา

มือทั้งสองข้างงอ ขึ้น

ทุกคนจึงช่วยกันขนสัมภาระ ขึ้น จากแพ

ปีกของมันจะงอก ขึ้น ที่หลัง

มันขุด ขึ้น มาทึงเป็นกอง ๆ

กลับมาคุยฟังว่าชื่ออะไร ขึ้น ทะเลทราย

ใช้มือยกมดลูกให้ลอย ขึ้น

ตัวอย่างที่ได้จากการค้นหา คำ ลง

อย่างอื่นน้อย ลง คำสั่งใช้พอร์ตสื่อสาร

ให้มีขนาดเล็ก ลง ในขณะที่ความจุ

แปะภาพกราฟิก ลง ไปในงานของคุณด้วย

ปล่อยม้าโทรจัน ลง ไปในโปรแกรมอื่น

แม่ของฉันก็ล้ม ลง บนพื้นดิน

ตะวันคล้อยต่ำ ลง ไปมากแล้ว
 ขณะที่ทารกเคลื่อน ลง ต่ำ
 เราไม่ได้พุ่งดำน้ำ ลง ไปลึก ๆ

การใช้โปรแกรม KWIC มีข้อเสียคือจะได้สิ่งที่ไม่ใช่ข้อมูลที่ต้องการออกมาด้วย โดยเฉพาะการค้นคำ ลง ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรม KWIC นี้จะค้นหาคำที่มีอักษร ลง เป็นองค์ประกอบในคำทุกคำ จึงได้คำเช่น แมลง, แปลง โขลง ฯลฯ ออกมาด้วย จำเป็นต้องคัดเลือกด้วยโดยการตัดทิ้งไป ดังตัวอย่าง

ไม่ใช่แมลงและตัวเหลือบตามใบหน้า
 เรามาร้องเพลงพวกสัตว์ต่างฟัง
 ฉันจะพาเจ้าไปดูโขลงข้างนั้น
 ปลุกต้นตอลงแปลง

หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะตัด ขึ้น และ ลง ที่ปรากฏในโครงสร้างซึ่งไม่นับว่าเป็นกริยารอง (ตามรายละเอียดในขอบเขตของการศึกษา) และกริยาที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของการวิจัย เช่น ขึ้น และ ลง ที่เป็นกริยาหลัก เป็นคำผสม เป็นสำนวน ดังตัวอย่าง

เพื่อนำเงินนี้มา ลง ทุนวิจัยต่อไป
 สาขาปัญญาประดิษฐ์ต่างตกลง กันในอยู่เรื่องหนึ่ง
 พวกข้างเขาลงมือทำก่อน
 เจ้าจ๊กจั่นก็ลงมาเกาะที่โคนกิ่ง
 ลงได้ดมกลิ่นตามรอยสัตว์อะไรไปแล้ว

ข้อมูลที่เหลือจะเป็นข้อมูลที่มี ขึ้น และ ลง ปรากฏในตำแหน่งของกริยารอง ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ต่อไป

2. วิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

ก. วิเคราะห์ความหมายของกริยารอง

ข. จำแนกกริยานำเป็นกลุ่ม ๆ ตามความหมายของกริยารองที่ปรากฏร่วม

ค. จำแนกประเภทของกริยานำในแต่ละกลุ่ม ตามความหมายของกริยานำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพิ่มความรู้เรื่องคำกริยารองในภาษาไทย
2. เป็นแนวทางในการศึกษาความหมายของกริยารองอื่นในภาษาไทย
3. เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ